

Zmiany w przepisach o ochronie gatunkowej

2012-09-26

Ustawa z dnia 13 lipca 2012 r. o zmianie ustawy o ochronie przyrody oraz niektórych innych ustaw została ogłoszona 31 sierpnia 2012 r. (Dz. U. poz. 985). Nowe regulacje wejdą w życie 1 października 2012 r.

Do polskiego prawa wprowadzone zostały rozwiązania, które stanowią wdrożenie: dyrektywy 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (tzw. dyrektywy siedliskowej) oraz dyrektywy 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (tzw. dyrektywy ptasiej), a także zapewnienie wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1007/2009 z dnia 16 września 2009 r. w sprawie handlu produktami z fok.

Przedmiotowe regulacje wykonują dwa orzeczenia Trybunału Sprawiedliwości UE ws. dyrektywy siedliskowej i dyrektywy ptasiej w zakresie ochrony gatunkowej. Trybunał orzekł m.in., że Polska uchybiła ww. dyrektyw, ponieważ nieprawidłowo określiła warunki ustanowienia odstępstw od zakazów w stosunku do gatunków chronionych.

Zasadniczo wprowadzone zmiany dotyczą ustawy o ochronie przyrody. Aby zapewnić właściwą interpretację przepisów wdrażających dyrektywy, wprowadzono definicję „rośliny, zwierzęcia lub grzyba dziko występującego”, tak, aby różnicować zakazy w odniesieniu do osobników gatunków chronionych pochodzących ze sztucznego rozmnażania, tj. hodowli lub uprawy, oraz do osobników dziko występujących w środowisku przyrodniczym.

Do ustawy wprowadzono przepisy dotyczące zasad ochrony gatunkowej, które są zgodne z ww. dyrektywami. Na przykład wobec okazów roślin i grzybów objętych ochroną uchylono zakazy: nabywania, preparowania i przetwarzania (czynności te nie stanowią zagrożenia dla legalnie posiadanych okazów). Dodano natomiast możliwość wprowadzenia zakazów: usuwania lub uszkodzenia schronień dziko występujących zwierząt oraz uniemożliwiania dostępu do ich schronień (np. w celu ochrony kryjówek ptaków lub nietoperzy). Z kolei dodano możliwość zawężenia zakazu płoszenia i niepokojenia wybranych gatunków ptaków chronionych do ich miejsc noclegu, rozrodu lub wychowu młodych w okresie lęgowym lub miejsc żerowania zgrupowań ptaków migrujących lub zimujących (co może mieć znaczenie w przypadku pospolitych ptaków). Wprowadzono też przepis, który umożliwi obrót okazami gatunków chronionych pozyskanymi poza Polską.

Ustawa daje podstawę właściwym ministrom do określenia w formie rozporządzenia wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej oraz gospodarki rybackiej, uwzględniających potrzeby gatunków chronionych. Jeżeli podmiot w ramach bieżącej działalności będzie stosował dobre praktyki określone w tych rozporządzeniach, wówczas nie będzie konieczności występowania o indywidualne zezwolenia w zakresie ochrony gatunkowej.

Usprawniono procedury wydawania decyzji dotyczących odstępstw od zakazów w stosunku do gatunków chronionych. Postanowiono, że Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska (GDOŚ) będzie wydawał decyzje zezwalające na odstępstwa od zakazów wobec wszystkich gatunków objętych ochroną - jeżeli zezwolenie dotyczyć będzie więcej niż dwóch województw. Jednocześnie większość kompetencji dotyczących wydawania zezwoleń na odstępstwa od zakazów w stosunku do gatunków ściśle chronionych, w tym na obszarach morskich, przekazano regionalnym dyrektorom ochrony środowiska (RDOŚ). Oznacza to, że jedynie zezwolenia na czynności najbardziej szkodliwe dla gatunków (np. zabijanie zwierząt) będą wydawane nadal przez GDOŚ. Natomiast na terenie parku narodowego wystarczające będzie uzyskanie zezwolenia Ministra Środowiska.

W celu zminimalizowania negatywnego wpływu działań powodujących niszczenie siedlisk lub okazów gatunków chronionych, organ, zezwalając na czynności zakazane, będzie mógł jednocześnie określić w zezwoleniu warunki realizacji wynikające z potrzeb ochrony populacji chronionych gatunków, np. odtworzenie schronień czy przeniesienie roślin na stanowisko zastępcze.

Postanowiono, aby ze względu na poważne szkody wyrządzane przez niektóre gatunki zwierząt, jak kormoran czarny, czapla siwa i bóbr europejski, umożliwić, oprócz uzyskiwania zezwoleń indywidualnych, wydawanie ogólnych odstępstw. RDOŚ będzie mógł wydać odstępstwo na wybrane czynności zakazane w stosunku do tych gatunków na okres 5 lat w drodze zarządzenia. Wyżej wymienione gatunki wymagają ochrony ze względu na rolę, jaką pełnią w środowisku przyrodniczym, jednak w niektórych sytuacjach mogą powodować szkody w gospodarce człowieka. Przykładowo, budowane przez bobry tamy powodują spiętrzanie wody, co w sposób pozytywny przyczynia się do tworzenia siedlisk podmokłych, ale nie rzadko też powoduje szkody poprzez zalewanie pól uprawnych, upraw leśnych i drzewostanów.

Ustanowiono system monitorowania przypadkowego chwywania lub zabijania gatunków zwierząt objętych ścisłą ochroną oraz wydry (w polskim prawie objęta jest ochroną częściową, ale jest ujęta w dyrektywie siedliskowej). Przykładowo, informacje o przypadkach zabijania płazów na drogach będą zbierane, aby przedsięwziąć odpowiednie działania.

Uzupełniono również przepisy dot. podejmowania działań przez organy ochrony przyrody w sytuacji zagrożenia siedlisk przyrodniczych będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty w celu zapewnienia trwałego zachowania tych siedlisk, eliminowania przyczyn powstawania zagrożeń oraz poprawy stanu ich ochrony.

Wprowadzono zmiany w przepisach karnych służące stworzeniu spójnego systemu ochrony gatunkowej. Podjęcie czynności zakazanych w stosunku do gatunków chronionych bez odpowiedniego zezwolenia będzie nadal karane jako wykroczenie. Dotychczas karane były jedynie czynności wykonane umyślnie, natomiast w wyniku nowelizacji ustawy wykroczeniem będzie naruszenie zakazów w sposób umyślny lub nieumyślny, w zależności od brzmienia zakazu, np. zakaz sprzedaży okazów roślin, zakaz umyślnego płoszenia ptaków. Wykroczeniem będzie również umyślne naruszenie zakazów obowiązujących w stosunku do produktów z fok, ponieważ Parlament Europejski i Rada UE postanowiły w rozporządzeniu nr 1007/2009, że wszystkie kraje członkowskie nałożą sankcje za nielegalne wprowadzanie do obrotu produktów z fok. Zgodnie z tym rozporządzeniem wprowadzanie do obrotu produktów z fok dozwolone jest w przypadkach, gdy produkty te pochodzą z polowań prowadzonych tradycyjnie przez Eskimosów i inne społeczności autochtoniczne i przyczyniają się do utrzymania ich gospodarstw.

W odniesieniu do przepisów dot. gatunków obcych, kompetencje podzielone zostały pomiędzy GDOŚ i RDOŚ oraz wprowadzono niewielkie zmiany w zakresie procedury uzyskiwania zezwoleń.

W zakresie obszarów Natura 2000 została wprowadzona zmiana polegająca na wprowadzeniu obowiązku uzgodnienia z RDOŚ projektu planu urządzenia lasu w zakresie zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000. W ten sposób organ sprawujący nadzór nad obszarami Natura 2000, wyspecjalizowany w zakresie ochrony przyrody, będzie mógł uczestniczyć w planowaniu zadań ochronnych dla przedmiotów ochrony danego obszaru.

W zakresie tworzenia planów ochrony dla obszarów chronionych (parków narodowych, rezerwatów przyrody i parków krajobrazowych) przewidziano dłuższy okres na ich sporządzenie, tj. do 2018 r.

Dokonano także zmian w Prawie łowieckim. Wprowadzono kontrolę przedsiębiorców zajmujących się obrotem zwierzyną żywą oraz jej tuszami i częściami. Rozszerzono zakres treści zezwoleń wydawanych przez Ministra Środowiska na odstrzał lub odłów zwierząt gatunków rodzimych o określenie warunków minimalizujących negatywne oddziaływanie tych działań na populację. Ponadto przeniesione zostały wszystkie przepisy dotyczące ochrony gatunków łownych z ustawy o ochronie przyrody do ustawy Prawo łowieckie i umożliwiono marszałkom wydawanie zezwoleń na płoszenie zwierząt łownych, np. w celu realizacji inwestycji. Wprowadzono mechanizm umożliwiający kontrolę wykonywania tych zezwoleń. Zawarto również przepisy usprawniające system eliminacji gatunków zwierząt łownych (lis, jenot, norka amerykańska, szop pracz) odłowionych w pułapki żywołowne, zagrażających ptakom wodno-błotnym (gęsi, rybitwy, czajki, krwawodzioby, rycyki).

Zmiany w ustawie o ochronie zwierząt miały charakter porządkowy.

